

Hành trình Nâng cao Nghiệp vụ Báo chí Môi trường

TỔ CHỨC BẢO TỒN THIÊN NHIÊN QUỐC TẾ TẠI VIỆT NAM

Ảnh lớn: Đầm Lập An, Thừa Thiên Huế © IUCN Việt Nam.

Ảnh từ trên xuống dưới: (1) Các nhà báo đang tác nghiệp © Internet, (2) Chuyển thực địa tại sông Mêkông © IUCN Việt Nam, (3) Nhà báo phỏng vấn Giáo sư Nguyễn Hoàng Trí trong chuyến thực địa tại sông Mêkông © IUCN Việt Nam.

Ảnh từ phải sang: (1) Phỏng vấn người dân tại Sơn La © Trần Lệ Thủy, (2) Phóng viên tác nghiệp tại Cù Lao Chàm © Phạm Hoàng Nam.

Hành trình Nâng cao Nghiệp vụ Báo chí Môi trường

HÀ NỘI
Tháng 9 năm 2012

MỤC LỤC

1. Giới thiệu chung	2
2. Chuỗi sự kiện	2
Các hoạt động chính	2
Mục tiêu của chuỗi sự kiện	2
Kết quả mong đợi	2
3. Hoạt động 1: Tọa đàm về Rừng, Biến đổi khí hậu và REDD+ ở Việt Nam	3
4. Hoạt động 2: Hội thảo tập huấn báo chí “Rừng, biến đổi khí hậu, và REDD+ ở Việt Nam”	4
5. Hoạt động 3: Hội thảo tập huấn báo chí “Đầu tư vào hệ sinh thái vùng bờ biển”	13
6. Nhận xét của ban tổ chức và chuyên gia	22
7. Ban tổ chức	24
8. Tài liệu tham khảo	22
Một số bài viết tiêu biểu từ chuyến đi thực tế	23
Tổng hợp danh sách tin/bài/phóng sự	31

1. Giới thiệu chung

Hiện nay, các phương tiện truyền thông Việt Nam ngày càng có sức ảnh hưởng lớn hơn. Tuy nhiên, họ cũng đang phải đối mặt với những thách thức lớn về kỹ năng nghiệp vụ. Mặc dù có một số lượng lớn các nhà báo và hơn 800 phương tiện truyền thông, nhưng chỉ có một số ít các nhà báo có điều kiện tiếp cận và thực hành các kỹ năng viết bài sâu và phóng sự hiện đại. Trình độ chuyên môn và năng lực tiếp cận thông tin dẫn đến chất lượng các tác phẩm báo chí thấp, và thiếu những bài viết sâu về các lĩnh vực khó như môi trường và phát triển.

Các nghiên cứu gần đây về hiện trạng phản ánh thông tin môi trường trên các phương tiện truyền thông của Việt Nam do Tổ chức Bảo tồn Thiên nhiên Quốc tế (IUCN) và Trung tâm Nghiên cứu Lâm nghiệp Quốc tế (CIFOR) đã chỉ ra rằng bên cạnh mức độ xuất hiện hạn chế, chất lượng của các bài báo về môi trường nói chung còn thấp, đặc biệt trong việc đưa tin tức khoa học và thể hiện quan điểm. Các nguyên nhân chính dẫn đến tình trạng này là thông tin không được cập nhật thường xuyên, thiếu sự hiểu biết, và yếu về kỹ năng trong việc chọn lọc, phân tích và trình bày thông tin một cách hấp dẫn, thuyết phục.

Với mục tiêu cung cấp thông tin cho các biên tập viên cao cấp tại Việt Nam, nâng cao năng lực nhà báo, và khuyến khích các bài viết có chất lượng về hệ sinh thái vùng bờ biển, rừng, và REDD+, IUCN, CIFOR, và Tổ chức Hướng tới Minh bạch (TT) đã phối hợp tổ chức chuỗi sự kiện báo chí vào tháng 3/2012.

2. Chuỗi sự kiện

Các hoạt động chính:

- 1. Tọa đàm “Rừng và biến đổi khí hậu” dành cho các biên tập viên cao cấp của các báo tại Hà Nội ngày 6/3/2012.
- 2. Hội thảo tập huấn “Rừng, biến đổi khí hậu, và REDD+ ở Việt Nam” được tổ chức ở Hà Nội và thực địa ở Sơn La vào 20-22/3/2012.
- 3. Hội thảo tập huấn “Đầu tư vào hệ sinh thái vùng bờ biển” được tổ chức ở Đà Nẵng vào 27-29/3/2012.

Mục tiêu của chuỗi sự kiện:

Chuỗi sự kiện được thiết kế với mục tiêu (i) trao đổi thông tin với các biên tập viên cao cấp về rừng và biến đổi khí hậu, từ đó khuyến khích sự quan tâm của các nhà quản lý cao cấp đối với mảng môi trường trên các trang báo, (ii) tăng cường hiểu biết và kỹ năng của các nhà báo về hệ sinh thái vùng bờ biển bao gồm rừng ngập mặn, các vấn đề liên quan tới rừng, biến đổi khí hậu, tăng cường tính minh bạch và trách nhiệm giải trình trong quản lý tài nguyên rừng nói chung và chương trình REDD+ nói riêng, (iii) khuyến khích phát triển mạng lưới liên kết giữa các nhà báo, nhà hoạch định chính sách, nhà khoa học, người triển khai chương trình, các tổ chức phi chính phủ và các bên liên quan trong các vấn đề về rừng, biến đổi khí hậu và REDD+.

Kết quả mong đợi:

Những hoạt động nói trên sẽ góp phần (i) giúp các biên tập viên cao cấp và các nhà báo hiểu thêm về các hệ sinh thái vùng bờ biển, vai trò của rừng trong biến đổi khí hậu, và REDD +; (ii) nâng cao nghiệp vụ báo chí thông qua đào tạo và tham quan thực địa. Từ đó, các nhà báo có thể lựa chọn và viết ít nhất một bài báo chuyên sâu về các chủ đề có liên quan; (iii) góp phần xây dựng mạng lưới trao đổi thông tin giữa các nhà báo và các nhà khoa học.

3. Hoạt động 1: Tọa đàm về Rừng, biến đổi khí hậu, và REDD+ ở Việt Nam

Hà Nội, ngày 6/3/2012

NỘI DUNG

Trung tâm Bồi dưỡng Nghiệp vụ Báo chí (Cục Báo chí - Bộ Thông tin và Truyền thông) phối hợp với Tổ chức Lâm nghiệp Quốc tế (CIFOR), Tổ chức Bảo tồn Thiên nhiên Quốc tế (IUCN), và Tổ chức Hướng tới Minh bạch (TT) tổ chức tọa đàm với các biên tập viên cao cấp về vai trò của báo chí và truyền thông trong việc triển khai dự án về bảo vệ rừng và giảm thiểu tác động của biến đổi khí hậu. Đại diện biên tập viên cao cấp từ 15 cơ quan báo chí Trung ương và Hà Nội đã tới dự.

Mục tiêu của tọa đàm là nêu bật tầm quan trọng của thông tin liên quan đến biến đổi khí hậu và REDD+ ở Việt Nam, cũng như xu hướng hiện thời của báo chí ở tầm khu vực và quốc tế. Tọa đàm cũng nhằm dành được sự ủng hộ của các biên tập viên, để họ cử các phóng viên dự các cuộc tập huấn tiếp theo.

Tại buổi tọa đàm, ông Nguyễn Thái Phiên, Phó Cục trưởng Cục Báo chí cho rằng, trong những năm qua, báo chí đã có đóng góp lớn trong việc gìn giữ, bảo vệ rừng nhưng mới dừng ở việc phản ánh. Việc nâng cao nhận thức cho người dân, người làm chính sách về bảo vệ rừng, chống biến đổi khí hậu chưa được các cơ quan báo chí, phóng viên phụ trách về môi trường quan tâm đúng mức. Các cơ quan báo chí và các cơ quan liên quan cần cùng thảo luận nhằm tìm được tiếng nói chung để thực hiện hiệu quả nhiệm vụ bảo vệ rừng trong cuộc chiến chống biến đổi khí hậu.

Tại buổi tọa đàm, các nhà báo được nghe giám đốc truyền thông của CIFOR, đại diện TT và Vụ Khoa học Công nghệ và Môi trường, Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn trình bày về tầm quan trọng của truyền thông trong bảo vệ rừng; vấn đề chống tham nhũng trong bảo vệ rừng; và các nỗ lực quản lý, bảo vệ rừng và chống biến đổi khí hậu của Việt Nam. Ít nhất 4 biên tập viên đã liên lạc với nhà tổ chức để đưa nhà báo tham dự các buổi tập huấn tiếp theo.

Buổi tọa đàm cũng giúp các nhà tổ chức hiểu và đưa các nội dung quốc tế phù hợp với Việt Nam hơn. Việc các biên tập viên mong muốn tìm ra cách tốt nhất để các tổ chức phi chính phủ quốc tế và các tổ chức kỹ thuật có thể hỗ trợ báo chí Việt Nam tiếp cận và cung cấp thông tin cũng được lưu ý xứng đáng.

NHẬT KÝ ẢNH

Ông Nguyễn Thái Phiên, Phó Cục trưởng Cục Báo chí phát biểu khai mạc tại Tọa đàm

Ông John Colmery, Giám đốc Truyền thông của CIFOR trình bày về tầm quan trọng của rừng và truyền thông trong thích ứng với biến đổi khí hậu

Ông Nguyễn Mạnh Cường - Đại diện Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn - trình bày về thực hiện REDD+ tại Việt Nam

Các tổng biên tập và biên tập viên cấp cao của các tờ báo lớn tại Việt Nam tham gia tọa đàm

4. Hoạt động 2: Hội thảo tập huấn báo chí “Rừng, biến đổi khí hậu, và REDD+ ở Việt Nam”

Hà Nội và Sơn La, ngày 20-22 tháng 3 năm 2012

NỘI DUNG

Mở đầu hội thảo, các chuyên gia trong nước và quốc tế đã giới thiệu về chương trình Giảm phát thải khí gây hiệu ứng nhà kính từ phá rừng và suy thoái rừng (REDD+) và Chi trả dịch vụ môi trường (PES). Hai chương trình này sẽ cung cấp nguồn tài chính cho các nước đang phát triển để tiến hành công tác bảo vệ rừng. Do đây là những khái niệm mới và còn mới, các bên có liên quan trong nước vẫn còn rất thiếu thông tin về REDD+ và PES. Truyền thông đóng một vai trò quan trọng trong việc phổ biến nhận thức đại chúng về các vấn đề này cũng như thu hút sự chú ý của các nhà hoạch định chính sách. Tuy nhiên, như nhiều nước đang phát triển khác, việc tuyên truyền nâng cao nhận thức về các vấn đề môi trường, hiện tượng biến đổi khí hậu nói chung cũng như về REDD+ và PES nói riêng vẫn còn rất hạn chế.

Tại buổi hội thảo, ông Nguyễn Nghĩa Biên, Vụ trưởng Vụ Kế hoạch tài chính, Tổng cục Lâm nghiệp đã giới thiệu cho các nhà báo về Kế hoạch Bảo vệ và Phát triển rừng giai đoạn 2011- 2020 được phê duyệt tại Quyết định số 57/QĐ-TTg ngày 09/01/2012 của Thủ tướng Chính phủ. Kế hoạch này đưa ra các mục tiêu bảo vệ và phát triển rừng cũng như các giải pháp và các dự án trọng điểm để thực hiện các mục tiêu.

NỘI DUNG

Chuyên gia tư vấn báo chí cũng trình bày về định nghĩa của báo chí môi trường và các kỹ năng nghiệp vụ báo chí cần thiết. Các nhà báo đã tranh luận về hai bài báo liên quan đến môi trường Việt Nam trên tờ The Guardian để minh họa các kỹ năng viết và bài trình bày của chuyên gia. Từ đó, các nhà báo đã thảo luận nhóm về các bài học nghiệp vụ báo chí, như cách viết phóng sự sâu, cách sử dụng chi tiết và câu chuyện, cấu trúc bài viết hiện đại.

Sau buổi hội thảo là chuyến đi thực tế đến tỉnh Sơn La. Các nhà báo tác nghiệp viết bài về PES và REDD+ dựa trên cơ sở những thông tin nền từ chuyên gia và nghiệp vụ báo chí mới trao đổi.

Các hoạt động giao lưu, kết nối giữa các nhà báo, và nhà báo với người dân địa phương đã được tổ chức đan xen nhằm tạo môi trường thân thiện và mạng lưới hợp tác giữa các nhà báo.

NHẬN XÉT CỦA CÁC NHÀ BÁO THAM GIA LỚP TẬP HUẤN

Việt Hà, Truyền hình Sơn La

Đợt tập huấn giúp phóng viên địa phương có cơ hội tiếp cận cách viết mới, cách làm phóng sự mới, đặc biệt là đề tài biến đổi khí hậu. Em thấy thú vị là vừa được đi thực tế, vừa nghe phân tích phản biện khác nhau về bài báo viết về môi trường, vừa có sự trao đổi về các tác phẩm báo chí từ các tác giả nổi tiếng thế giới đã viết về vấn đề này. Những cái được và chưa được, thậm chí những cái chưa được nhiều hơn để từ đó có thể rút ra những kinh nghiệm cho bài viết sau này. Tuy nhiên, cái em thấy chưa được như ý mình đó là khi đi thực tế, chưa được tiếp xúc sâu với người dân, chỉ dừng lại ở trụ sở xã và nghe xã báo cáo. Lần sau, nên đến thăm người dân nhiều hơn, xem họ sống và thay đổi như thế nào vì phóng viên truyền hình cần nhiều hình ảnh hơn không chỉ đạo qua thôi.

Từ khóa tập huấn này, khi làm phóng sự về biến đổi khí hậu và môi trường, em sẽ có cách tiếp cận mới hơn, gần gũi hơn và đi ra từ những câu chuyện của cuộc sống. Thêm nữa, em sẽ có mối liên hệ rộng hơn với các đồng nghiệp, khi triển khai các vấn đề này em có thể hỏi để nhận được phản biện nhiều chiều từ các đồng nghiệp. Đó là điều mà em cảm thấy mình đã thu nhận được.

Nghĩa Nhân, Báo Pháp luật Thành phố Hồ Chí Minh

Tôi là người ngoại đạo về vấn đề môi trường. Lâu nay chỉ hiểu vấn đề môi trường chung chung, ở tầm chủ trương vĩ mô của nhà nước thôi. Chuyến đi này đã kéo tôi vào cuộc sống thực tế, thấy được mối quan hệ đơn giản trong nhiều mối quan hệ lợi ích, xử lý tập trung vào đấy. Nếu chúng ta biết hài hòa với các tập quán của cộng đồng thì sẽ cải thiện được các vấn đề về rừng, bảo vệ phát triển rừng.

Nếu có điều kiện thì nên tổ chức thêm những đợt tập huấn như thế này. Đưa phóng viên trung ương về địa phương và phóng viên địa phương sẽ có cái nhìn rộng hơn. Để nâng cao năng lực nhà báo giúp nhà báo chuẩn bị về mặt nghiệp vụ thì kết hợp đi thực tế sẽ tốt hơn là chỉ đưa thông tin lỗi.

Ngọc Linh, Vnexpress

Tôi đã tham gia nhiều chuyến đi thực tế nhưng đây là chuyến thực tế được tổ chức bài bản nhất. Nhà báo được tiếp xúc với nhiều tình huống, nhiều nhân vật và thông tin. Nhờ đó nhà báo viết được những bài đa chiều, khách quan về PES. Tôi nghĩ những chuyến đi như thế này rất bổ ích đối với các nhà báo. Nghiệp vụ viết bài của tôi có một chút thay đổi sau cuộc tập huấn. Trước đây tôi thường chỉ dùng hai tuyến nhân vật đối lập nhau trong bài. Bây giờ tôi dùng ba

đến bốn tuyến nhân vật và chú ý đến ý kiến của chuyên gia độc lập. Vì thế bài viết của tôi đa chiều, hấp dẫn và được bạn đọc tin cậy hơn.

Nguyệt Anh, Ban Biên tập Khoa giáo - Đài PT-TH Hà Nội

Chuyến đi cũng giúp tôi cảm nhận rõ hơn những lợi ích quý giá mà rừng có thể mang lại cho con người: đó không chỉ là gỗ, không chỉ là lâm sản, các sản phẩm ngoài gỗ, là rau xanh, là trái cây, là mật ong, là phát triển công nghệ nuôi bò và chế biến sữa, là phát triển chè, cà phê,... đó còn là nền công nghiệp sản xuất điện, tiềm năng lớn về phát triển du lịch, là môi trường sinh thái, là vai trò phòng hộ

bảo vệ nguồn nước để làm thủy điện, là bảo vệ các nguồn nước ngầm mà hàng triệu người miền xuôi đang sử dụng,... Nếu biết xây dựng các dự án thủy điện phù hợp với tiêu chí của CDM, xây dựng các dự án trồng rừng và phát triển rừng, các dự án đó có thể mang lại cho chúng ta nhiều triệu đô la từ nhờ những nỗ lực giảm phát thải khí nhà kính của chúng ta. Đây đang là cơ hội với chúng ta: được trả tiền do nỗ lực giảm phát thải khí nhà kính.

Nếu chúng ta biết gìn giữ, bảo vệ rừng, biết khai thác rừng, quan tâm đến sự phát triển bền vững, chúng ta có thể hưởng lợi lâu dài từ những lợi ích mà rừng mang lại.

Cảm ơn người đề xuất ý tưởng, cảm ơn ban tổ chức đã chu đáo trong mọi chuyện để chuyến đi thành công tốt đẹp. Chỉ có những chuyến đi như vậy, tôi mới có thể cảm nhận rõ hơn và rút ra được những suy nghĩ trên.

Lê Quỳnh Anh, Viet Nam News

Một điều rất thú vị là chưa ai bảo em kết cấu của một bài phóng sự sâu một cách có hệ thống thế này. Em chỉ biết một cách là viết kiểu dùng câu chuyện và chi tiết đắt rồi lan ra theo vết dầu loang nhưng không hẳn như vậy. Em rất thích với kiến thức mới là nut graph, hay là "thế thì sao" để thuyết phục mọi người tại sao họ phải quan tâm đến bài viết.

Trần Linh Chi, Trung tâm Đào tạo và Truyền thông Môi trường, Tổng cục Môi trường

Tôi thấy bài viết của một số phóng viên môi trường tham gia chuyến tập huấn đã có sự thay đổi rõ rệt so với những bài viết của chính họ trước đó. Bài viết của họ hấp dẫn, hiện đại, gần gũi và sâu sắc hơn.